

ו' אב תשע"ט, 7.8.2019

גיליון מס' 671

פרשת דברים

סיפור טרי בן 1800 שנה

מאת משה (קינלי) טור-פז, כפר עציון

"אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל... ה' אֱ-לֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחָרֵב לְאָמַר..." (דברים א, ו')

ספר דברים הוא למעשה נאומו האחרון של משה, הנישא החל בא' בחודש האחד עשר ועד יום מותו, 37 יום מאוחר יותר. משה פונה בפתיחת הספר אל עם ישראל ואומר להם אמירה משתפת: "ה' אֱ-לֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחָרֵב לְאָמַר רַב לָכֶם שָׁבַת בְּהַר הַזֶּה..." (שם, שם) ולאחר מכן בא תיאור השתלשלות העניינים עד אחרי חטא המרגלים אשר הביא לכך שהדור כולו לא נכנס לארץ, למעט כלב בן יפונה, וגם הוא עצמו הוחלף בידי יהושע בן נון.

תיאור זה לוקה בדבר אחד. האנשים אליהם פונה משה בראשית ספר דברים אינם אלו שהוא מספר עליהם בהמשך הפרק. מדובר בדור הבא, שהרי הוריהם מתו כולם במדבר לאורך 40 שנות הנדודים המתומצתים בפרשה הקודמת, פרשת מסעי.

מדוע פונה משה אל בני ישראל בפתח נאומו האחרון, ומתייחס אליהם כאילו הם עצמם העם שהיה עמו בחורב? הרי כל הסיבה שהם נכנסים לארץ היא שהם לא היו אנשים בוגרים בחורב, ולכן לא שילמו את עוון אבותיהם בחטא המרגלים? ה' לא דבר עימם בחרב ולכן הם נכנסים לארץ?!

חותני פרופסור אבי רביצקי, נוהג לומר שמטרתו של החינוך היהודי הינה להפוך את ההיסטוריה לביוגרפיה, כלומר, לקחת הסיפור הלאומי הגדול ולהפוך אותו לסיפור האישי של כל אחד מאיתנו. כך אנו נוהגים בליל הסדר כאשר אנו מספרים את הסיפור של יציאת מצרים, משל אנו היינו שם, ואף נוהגים לחוות מעט שבמעט ממנו.

ועל כן, באותו כיוון, התשובה לתהייה על הפניה של משה לבני ישראל העומדים לפניו בראשית ספר דברים נעוצה בתפיסה המטא-היסטורית של עם ישראל. "כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֶנּוּ פֶה עֲמָנוּ עֲמַד הַיּוֹם לְפָנֵי ה' אֱ-לֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֶה עֲמָנוּ הַיּוֹם" (כט, יד), יגיד ה' לבני ישראל בפרשת נצבים. העם אשר עמד בסיני כולל בתוכו את נשמות ישראל לאורך כל הדורות, ולכן משה ידבר בנאומו האחרון אל בניהם של יוצאי מצרים אשר עמדו עימו בסיני, כאילו הם עצמם היו שם כבוגרים, על אף שחלקם עוד לא נולדו ואחרים לא היו ברי הכי. זו מהות התפיסה העל היסטורית של עם ישראל.

על פי המדרש, חטא המרגלים אירע בתשעה באב, ולכן מדי שנה נהגו יוצאי מצרים לחפור קברים לעצמם ולהיכנס אליהם בתשעה באב. חלקם נותרו שם מתים ואחרים קמו בתום היום ואז ידעו שקיבלו עוד שנת חיים, עד תשעה באב הבא. בשנת ה-40 לצאתם ממצרים קמו כולם מקברם ואז ידעו שתמו מתי המדבר.

המדרש המרטיט הזה מטיל על תשעה באב משמעות היסטורית שקדמה בהרבה לחורבן בתי המקדש. ביום זה חטאו המרגלים וביום זה מתו לאורך 40 שנה כל דור המדבר. יום זה מסמל את חילופי הדורות ואת עזיבת דור יוצאי מצרים את העולם באופן פלאי ונורא כאחד.

מסופר על נפוליאון שהגיע למצרים בליל ט' באב וראה מקום חשוך עם מעט נרות דולקים, ויהודים ישבו על הקרקע וקוננו. כששאל את אנשיו על מה מתאבלים היהודים הם ענו לו שהם מתאבלים על חורבן בית מקדשם. תהה נפוליאון ואמר לאנשיו "לא שמעתי שחרב לאחרונה בית מקדש יהודי" והם ענו לו "לא, אין הכוונה למקדש נוכחי אלא לאחד שחרב לפני כ-1800 שנה". אמר נפוליאון: "עם שמסוגל לבכות באופן שכזה את עברו, בוודאי יהיה לו גם עתיד מפואר".

היכולת היהודית לראות בעם ישראל לאורך הדורות אותו עם, לשמר מסורת עתיקה ולהעביר מדור לדור את ההיסטוריה כביוגרפיה אישית של כל אחד מאיתנו – היא מקור עוצמתנו. דווקא בשבת זו, בה אנו קוראים את פרשת דברים ומיד בסיומה מתיישבים להתאבל על חורבן בית המקדש לפני 2,000 שנה, נדע לשמר את המסורות שלנו, להעצים את הזיכרון ואת השליחות הנגזרת ממנה וגם לשמוח בכל הטוב שבינינו בעזרת השם בארצנו.

משה (קינלי) טור-פז, חבר קיבוץ כפר עציון, נשוי לשלומית ואב לחמישה. שימש כמנהל בית ספר עק"ד, שדה אליהו, כמנהל מנה"י וכמנהל רשת המוסדות של הקיבוץ הדתי. מכהן היום כמנכ"ל רשת החינוך "קדימה מדע" והוציא לאחרונה את הספר "עיניים בגב – שישה מבטים על חינוך".

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il